

Benet, l'home de Déu

SANT GREGORI EL GRAN

Publicacions de l'Abadia de Montserrat

SANT GREGORI EL GRAN

BENET, L'HOME DE DÉU

Introducció, traducció i notes de
BERNABÉ DALMAU

Publicacions de l'Abadia de Montserrat
2025

Primera edició, abril de 2025

© Bernabé Dalmau, 2025

La propietat d'aquesta edició és de
Publicacions de l'Abadia de Montserrat
Ausiàs Marc, 92-98 — 08013 Barcelona

ISBN: 978-84-9191-366-5

Dipòsit legal: B. 1718-2025

Imprès a Gráficos Rey

Disseny de la coberta: Jordi Avià

INTRODUCCIÓ

1. «Sospesant el que haig de suportar i el que he perdut»: L'obra, l'autor i el context

Amb el nom de *Diàlegs* és coneguda l'obra més popular, al llarg de la història, del polifacètic sant Gregori el Gran titulada *Dialogorum Gregorii Papae Libri Quatuor de Miraculis Patrum Italicorum*, escrita durant els anys 593-594 a petició del diaca Pere i de la família pontifícia, àvida de narracions meravelloses sobre sants italians. Aquesta popularitat ve, en particular, del fet que un llibre de la quatrologia, el segon, estigui íntegrament dedicat a sant Benet de Núrsia i sigui l'únic testimoniatge antic sobre la vida del pare dels monjos d'Occident. Solament aquest segon llibre és l'objecte de la present edició, que acompanyem del Pròleg general de l'obra (indispensable per a comprendre'n la finalitat) i d'un passatge del llibre quart que parla del nostre sant.¹

1. El caràcter divulgatiu, edificant, d'aquesta edició ens estalvia de donar referències tècniques. Que ens sigui permès tanmateix d'esmentar —ni que sigui injust de fer-ho amb una al·lusió general— que ens adherim totalment al concepte d'aetas Adalbertiana amb què el traspassat pare

És obligat de remarcar, de bon començament, que qualsevol consideració sobre la vida de sant Benet no pot fer abstracció del context de l'obra sencera ni de la figura de l'autor que, precisament a causa dels *Diàlegs*, ha rebut a l'Orient el sobrenom de «Gregori el Diàleg», en paral·lelisme amb l'homònim bisbe de Nazianz, conegut com «el Teòleg».

Els *Diàlegs* són una obra menys extravagant —en el sentit etimològic de la paraula— del que pot semblar a primera vista. S'inscriuen plenament en la manera de ser i d'actuar d'un papa escriptor que abans de seure, als cinquanta anys, a la càtedra de Pere ja havia tingut un dens currículum.

Nascut vers l'any 540 a Roma d'una família aristocràtica senatorial profundament cristiana, rebé una bona forma jurídica i literària. Però —cosa molt comprensible en aquella època tan sacsejada socialment— no tingué un especial afany de cultivar-se intel·lectualment, fins al punt que no s'interessà pels autors profans i desconeixia els Pares grecs.

Exercí amb dignitat el més elevat càrrec civil existent llavors a Roma, el de *praefectus Urbis*, de l'any 73 al 578. Aquesta època, que tant contribuí a donar-li experiència de la vida, la considerarà tan-

---

Jean Leclercq caracteritzava la ingent obra per la qual el pare Adalbert de Vogüé ha esdevingut i continua essent autoritat indiscutible pel que fa a la investigació sobre el monaquisme occidental i especialment sobre la vida i la Regla de sant Benet. La majoria d'observacions i notes de la present edició deuen la inspiració a algun dels seus estudis.

mateix poc aprofitada perquè, a diferència de figures admirables que feren renúncies radicals quan sentiren la crida exigent del Crist, ell diferí «la gràcia de la conversió».

Quan l'acollí, es dedicà de ple a la vida ascètica en el monestir que havia establert al seu palau *ad clivum Scauri*, al Mont Celio, etapa que sempre recordarà com una època d'or, malgrat que la salut li donava de tant en tant sorpreses desagradables. No hi serà durant els sis anys en què, per encàrrec del papa Pelagi II, sojornarà, ja diaca, a Constantinoble exercint d'apocrisiari o nunci. Sense preocupar-se d'aprendre el grec, hi menarà igualment vida monàstica en companyia de monjos que s'havia endut de Roma; ells li demanaran que posi per escrit els comentaris al llibre de Job que formaran els futurs *Moralia*.

En retornar a la seva casa-monestir de la Ciutat Eterna, es troba amb les incursions dels longobards, el monestir de Montecassino destruït, el desbordament del Tíber, amb la consegüent pèrdua dels graners que alimentaven la població, i l'epidèmia de la qual fou víctima, el febrer del 590, el mateix papa Pelagi.

El 3 de setembre següent n'esdevé el successor i exerceix el pontificat durant catorze anys. És realment «pastor eximi» del seu poble, en coneix les exigències materials i les espirituals, mena al seu servei una intensa activitat en els camps eclesial, civil i àdhuc polític. Evita amb èxit la presa de Roma.

Se sent responsable del primat de l'Església romana, del món llatí, i per aquest motiu condemna l'ús del títol d'«ecumènics» que s'arrogaven els patriarques de la capital imperial d'Orient. Respecte a l'emperador, manté amb sagacitat política una lleial independència.

I, amb una realista visió de futur, s'interessa per l'evangelització dels nous pobles que anaven abraçant la fe. Fins i tot es preocuparà d'enviar una quarantena de monjos romans a escampar la missió entre les poblacions paganes dels anglosaxons. La seva sol·licitud pastoral, inseparable del seu tarannà monàstic i contemplatiu, no el deixarà fins a la mort, ocorreguda el 12 de març del 604.

Mestre, exegeta, teòleg com era, resulta significatiu que la seva obra literària tingui dues vessants complementàries: la pastoral, expressada en la *Regla* i l'*Epistolari*, i l'exegètica de les homilies i dels comentaris bíblics. Els *Diàlegs* participen sobretot d'aquesta segona perquè, com veurem, estan connectats amb la seva predicació i fan de les narracions hagiogràfiques un exemple de resposta existencial al projecte salvador de Déu que la Bíblia revela. Per al papa nostàlgic d'una etapa de la vida transcorreguda en la lectura i la meditació de la Paraula de Déu, descriure'n l'actualització quan es trobava «deprimit per l'agitació excessiva d'alguns homes del món» era una forma d'assumir l'exigència del moment present i de prendre noves forces per a mirar endavant.

En quin instant foren redactats els *Diàlegs*? Sabem que Gregori, a principis del 593, quan portava tres anys de papa, demanà informacions al bisbe Maximià de Siracusa, per bé que els records que esmenta s'estenen no sols al temps que era monjo o diaca sinó a molt abans; és a dir, fan un total de vint anys. A aquesta preparació, cal afegir-hi les catorze històries de miracles narrades en les quaranta homilies pronunciades els dos anys primers d'episcopat, divulgades subreptíciament, nou de les quals són repeses en el darrer llibre dels *Diàlegs*.

Però el cercle íntim al qual comenta l'Escriptura no en té prou. Vol que li expliqui històries de miracles de sants. El papa interromp, doncs, els comentaris bíblics i es posa a narrar miracles acomplerts els darrers anys a Itàlia. L'opció té, per a nosaltres, una gran transcendència doctrinal: no es tracta de deixar una activitat de primer ordre per a fer-ne una de menys categoria, sinó de mostrar la continuïtat de l'acció salvífica de Déu. Acció que, així com en l'Antic Testament anava creixent fins a trobar la seva culminació en Jesucrist, ara i ací esdevé actual a través de les obres dels amics de Déu.

2. «*Fervor en l'amor més pels exemples que per les teories*»: La finalitat dels *Diàlegs*

Així podem entendre la finalitat que té l'obra. Ja al començament del llibre primer, el diaca Pere afirma que «també la memòria dels miracles és edificant». I ho explicita amb la següent afirmació de

principi: «Per l'explicació de l'Escriptura aprenem com es troba i es guarda la virtut, i en la narració dels miracles, com es manifesten les virtuts trobades i conservades». Els exemples valen més que les teories, perquè enfervoreixen i fomenten la humilitat.

Cal, doncs, reconèixer —sempre segons la ment de Gregori— que l'hagiografia pot resultar tant o més estimulante que la doctrina especulativa. El Nou Testament i les Actes dels màrtirs ens mostren ja des del començament de l'Església com el gènere narratiu i testimonial té un valor pedagògic notable.

Sempre la predicació de l'Escriptura ha entrat més gràcies als exemples. I, recíprocament, les narracions hagiogràfiques contenen substrat catequètic i formulació doctrinal en boca dels protagonistes. D'una manera semblant, entre les homilies de Gregori i els llibres dels *Diàlegs* el lligam és estret. Les primeres contenen també històries i, al seu torn, els *Diàlegs* inclouen comentaris bíblics i morals; els ingredients són els mateixos, encara que en proporcions diverses. Les narracions es presenten no com una interrupció de l'activitat exegetica del papa, sinó com un seu complement natural i necessari.

L'obra, doncs, té una doble finalitat: l'apologètica, de mostrar que Itàlia ha tingut i té els seus taumaturgs, i la moral, de confortar una societat humiliada i empobrida pels bàrbars arrians. Però també pretén, a partir del miracle, estimular la virtut i suscitar la joia i l'administració davant les meravelles de Déu. Aquesta joia contemplativa es prolonga en reflexió teològica i doctrinal. Sovint això

s'obté relacionant el miracle amb un prodigi anàleg de la Sagrada Escriptura. En els tres primers llibres, l'element doctrinal està subordinat a la narració, però en el quart la situació és inversa i dona lloc a un tractat sobre la mort i el més enllà. El primer i el tercer recullen notícies breus sobre personatges variats. El segon és consagrat a una sola persona, Benet; el quart, a un sol tema, l'escatologia.

Aprofundint una mica més en el tema de la finalitat encoratjadora dels quatre llibres, caldria insistir en la lliçó de Gregori. Els trets dramàtics amb què comença el llibre primer no volen ser manifestació d'una suposat problema personal d'un papa enyoradís, sinó saviesa del pastor que sap que el creient sentirà sempre la temptació del desencís. Poc o molt, tot cristià un dia o un altre pot dir que es troba «arrossegat per les onades d'un mar immens, i en la nau del meu esperit soc sacsejat pels embats d'una tempesta violenta. I mirant la vida d'abans, com girant la vista enrere, sospiro per la costa albirada».

Amb trets que recorden amb mil anys d'anticipació la introspecció ignasiana, sant Gregori vol que sigui de profit per als altres la pròpia experiència del recer, lloc apte per a superar l'estrès amb la humilitat espiritual que és símbol de la penitència, del despreniment d'un mateix, del peneïment per les faltes passades, de l'aspiració vers una major fidelitat a Déu.

El remei es troba allí on potser menys el buscaríem: les vides dels sants, la de Benet en particular. I ens les dona amb la senzillesa del qui amb bona

salut psíquica i pau espiritual sap prendre's la vida amb humor. El resultat no es fa esperar: el qui llegeix les vides d'aquests sants italians sent que Gregori té el do de saber comunicar l'alegria de viure per a Déu.

Per això, jocs de paraules i fina ironia travesen l'obra. Cenyint-nos a la vida de Benet, ja ens trobem de bell antuvi amb la impossibilitat de dir amb una sola paraula nostra el seu nom i la benedicció que aquest significa. Benedicció que més endavant el dimoni intentarà —inútilment, és clar—, transformar en maledicció. També té densitat doctrinal i lingüística el *scienter nescius et sapienter indoctus* que clou l'etapa premonàstica de la vida del sant, o la qualificació que fa de la Regla, *discretione praecipuam, sermone luculentam*. La tendresa de la història del sedàs que la dida trencà i la més tendra encara de la seva germana Escolàstica, que pregant amb llàgrimes provoca una inesperada tempesta, donen aquell to d'humanitat que ens fa més i més proper l'home de Déu.

¿I els rivets poètics del trajecte per a arribar a Subiaco descrit amb assonàncies: *abrupta montium, concava vallium, defossa terrarum*? ¿I la musicalitat concisa de l'interlocutor Pere quan confessa que, a propòsit de Benet, *plus bibo, plus sitio*, desig legítim que hem parafrasejat amb els monosíl·labs «com més en bec més set en tinc»? ¿I aquell «pes» que, sempre segons Gregori, tenia el llenguatge de l'home de Déu, tot i estar amb el cor penjat a les altures (el *contemplatione suspensus* que tan fina-

ment sant Pau VI explicava a les abadeses benedictines)? ¿I que el dimoni es disfressi de veterinari —*mulomedicus*— portant un embut de banya amb la intenció de donar a aquells bons monjos una cura de cavall?

Sant Gregori, doncs, no perd el sentit de l'humor. Ni tampoc el desig de ser fidedigne, àdhuc al preu de deixar malparat públicament, a causa d'un avantpassat, un membre de la pròpia clerecia: la facècia més morbosament suculenta de la biografia benedictina és a causa «d'un prevere de l'església veïna, de nom Florenci, avi del nostre sotsdiaca Florenci». Però el tema del rigor literari del llibre dels *Diàlegs* mereix una especial exposició.

3. «*Explico el que m'han referit ancians molt venerables*»: Una obra ben treballada i rigorosa

La lectura superficial dels *Diàlegs*, per edificant que sigui en el millor dels casos, sol caure en l'escull de considerar-los una obra gairebé infantil; la gent més seriosa i els investigadors mateixos, quan hi cauen, els veuen com un bloc erràtic o una taca negra dins la gran obra literària del pontífex.

Alguns hi han trobat un oportunisme pastoral, una condescendència envers els simples. D'altres, especialment els crítics protestants del segle XVI, arribaren a impugnar l'autenticitat de l'escrit; els erudits benedictins dels segles XVII i XVIII ja rebateren aquesta hipòtesi. Però als nostres dies el jesuïta Francis Clark ha reobert la polèmica en

donar a conèixer el resultat d'una reflexió de trenta-cinc anys que l'ha portat a concedir a Gregori sols vuitanta passatges de l'obra, o sigui, un 24 del conjunt.² És cert que la història de la difusió dels *Diàlegs* ofereix llacunes i problemes, cosa que reconeix tothom. Però la refutació amb què els especialistes han convergit en aquest recent debat —que ara ja pot ser considerat clos— ha fet reexaminar des de més punts de vista i amb aprofundiments positius els *Diàlegs*, el caràcter i la forma de les narracions, els destinataris, la intenció de l'obra.

Tot plegat ens fa adonar que la doctrina, les reflexions i els excursos dels quatre llibres tenen el mateix nivell que les obres majors de Gregori el Gran. La quantitat literària que contenen mostra uns destinataris més cultes que els de les homilies. Els protagonistes no són personatges de condició humil; són preponderantment clergues i monjos, amb tendència a presentar aquests estaments com els camins normals de salvació. Així mateix, els *Diàlegs* foren enviats a la reina dels llombards Teodelinda, tal com les cartes de contingut hagiogràfic van adreçades a les dames de Constantinoble. Es tracta, doncs, d'una obra que té present el gust de l'època envers el gènere narratiu per damunt de l'especulatiu; tot fa creure que Gregori pensava sobretot en una certa elit religiosa i social.

2. Ho exposa en dos volums, que formen un conjunt de prop de 800 pàgines: *The Pseudo-Gregorian Dialogues* (Leiden, 1987); *Studies in the History of Christian Thought*, XXXVII i XXXVIII.

En el fons, el problema de l'acceptació —de l'actualitat, podríem dir— dels *Diàlegs* neix de la desconfiança que ens sobrevé quan trobem que hi ha massa semblança de les narracions de Gregori amb els miracles de la Sagrada Escriptura o amb les dades de l'hagiografia anterior. Fins i tot l'existència del miracle mateix incomoda.

Una resposta ràpida a aquesta objecció seria la de recordar que sovint el nostre autor compleix allò que afirma al començament de l'obra: «per treure al lector qualsevol ocasió de dubte, n'aniré dient en cada episodi les fonts». I així la responsabilitat recauria sobre la multiplicitat de relators. Però cal reconèixer francament que les referències de Gregori són sumàries, les designacions dels testimonis són esmentades d'una manera vaga, àdhuc quan en començar a parlar de Benet cita quatre deixebles de categoria.

És més positiu tenir presents dues coses: la primera, que la varietat dels dons de l'Esperit sovint produeix reaccions semblants en els qui es deixen portar per ell, i que, per tant, hi pot haver paral·lelismes entre els personatges bíblics mateixos i entre ells i els sants (ningú no s'ha queixat mai que sant Esteve digui en morir les mateixes paraules que Jesús); i la segona, que Gregori treballa amb un marge molt ampli de creativitat, semblantment als dos evangelistes sinòptics no apòstols que cita com a exemples d'autors que han rebut l'ensenyament evangèlic per tradició local.

El llibre dels *Diàlegs*, doncs, ha de ser llegit més pensant què vol dir cada episodi que no pas si és estrictament veritat allò que conta. I en això els nostres interessos cal reconèixer que són diferents dels de l'autor: nosaltres voldríem un currículum i sant Gregori prefereix assimilar els seus personatges a la imatge que la Bíblia i les vides dels sants donen dels homes i les dones de Déu.

Tenir-ho present és prendre l'obra tal com és, no tal com la voldríem nosaltres. Però, de retop, ens fa sortir també dels nostres propis prejudicis i ens obre a una altra cultura en la qual retrobem els trets evangèlics propis de tots els temps.

Dit això, convé accentuar que els *Diàlegs* són una obra no escrita a raig sinó molt treballada i estructurada. Ultra el que ja hem fet notar del contrapunt entre element doctrinal i narració que es dona en el conjunt i en els detalls de cadascun dels quatre llibres, cal precisar ara com s'articula la vida de Benet a l'interior de l'obra quadripartita.

La gran biografia del sant forma el centre d'un tríptic d'una estructura numèrica sofisticada. Els 12 personatges del llibre primer i els 37 del tercer (49, doncs, en total) emmarquen la figura de Benet, amb la qual s'obté la cinquantena que simbolitza el repòs. El llibre quart, però, no és un mer apèndix, sinó que la seva temàtica és predita pel final de cadascun dels tres primers. A més, la unitat literària de l'obra queda subratllada pel nombre de capítols, 150 en total repartits de la manera següent: els dels llibre primer i tercer sumen 50 (12 + 38), i

els dels llibres segon i quart, 100 (38 + 62); l'acoblament dels llibres parells i dels senars suggereix les relacions especials dels dos reculls de notícies breus i les dues monografies.

4. «Hi hagué un home»: *Característiques de la vida de Benet*

La vida de Benet és guiada per dos principis majors, l'un cronològic, l'altre sistemàtic, i està dividida en dos períodes, el de Subiaco i el de Montecassino. Cadascun d'ells forma un tríptic en què el cos central narra prodigis intemporals, mentre que els dos laterals expliquen breus històries.

Ens agradaria trobar-hi més referències als ensenyaments del sant i a la seva fisonomia moral i, en canvi, hi abunden els miracles. Sant Gregori s'accontenta amb la remissió a la Regla, la qual cosa li permet de col·locar al centre dels *Diàlegs* una gran biografia que no és sinó un enfilall de miracles. Aquesta recomanació, més que per afavorir un codi apte per disciplinar el monaquisme, la fa per edificar. Més que en l'observança, posa l'accent en la virtut. Presenta la vida de sant Benet com un acord perfecte entre ensenyament i fets, entre doctrina i vida. Benet és vist, així, com a profeta i taumaturg.

«Hi hagué un home»: així comença la vida de Benet, amb la solemnitat pròpia de la presentació de Joan Baptista en el quart evangeli, la solemnitat que trobem al començament del llibre de Job o, ja

molt abans, la d'Elcanà al començament del primer llibre de Samuel.

«Hi hagué un home» del qual, malgrat tot el que anem dient sobre la finalitat edificant de la seva biografia, podem desgranar-ne a grans trets unes fites. Neix a la regió de Núrsia vers el 480, de bona família, i cursa estudis a Roma, que abandona desenganyat per la superficialitat de l'ambient. Es retira a Effide, però la seva fama de virtut entre el poble fa que triï com a retir una cova a Subiaco. Hi mena vida solitària ajudat pel monjo Romà, d'una comunitat veïna. Adquireix una certa notorietat i és posat al capdavant d'una comunitat, però hi fracassa i retorna a la solitud. S'apleguen entorn seu deixebles fins a formar dotze petits monestirs, amb dotze monjos a cadascun. La gelosia d'un sacerdot dels voltants l'obliga a allunyar-se, vers el 529, a Montecassino. Allí implanta un cenobitisme de monestir únic i autònom, sense límits de nombre de monjos. Des d'allí funda un monestir a Terracina i potser algun altre. Veu el rei Tótila als seus peus i té contactes amb figures notables del seu temps. Excel·leix en virtuts i àdhuc en estats místics. Anuncia el dia de la seva mort, que li sobrevé a l'oratori on ha estat confortat amb el cos i la sang del Crist. El seu trànsit és situat el 21 de març de 547; el *dies natalis* és força versemblant per la continuïtat litúrgica d'una data que precisament cau en Quaresma, però l'any potser cal retardar-lo fins a 555-560.

La trama en què es fonamenta la biografia de sant Benet segons el llibre segon dels *Diàlegs* és

demostrable perquè alguns dels seus fets poden ser datats: la fam (capítols XXI i XXVIII-XXIX) és la dels anys 537-538; la mort de Germà de Càpua (XXXV) se situa al començament del 541; la visita del rei Tòtila, a la segona meitat del 546, i la de Sabí de Canosa, a primers del 547 (XV); les violències del got Zalla (XXXI), entre 542 i 552. A més, l'existència de comunitats monàstiques amb un superior a Subiaco, Montecassino i Terracina no és un fet que hom pugui fàcilment inventar. Ni els quatre abats citats com a fonts d'informació i altres noms propis. Ni llocs precisos i edificis determinats, lligats a coses concretes i a personatges coneguts. Per més que, en el concret, sigui difícil de determinar quines històries contades per Gregori són fidedignes i quines fruit del seu afany catequètic, és indiscutible la historicitat substancial dels *Diàlegs*.

5. «*Ple de l'esperit de tots els justos*»: Benet, persona o personatge?

És així com Gregori el Gran veu Benet, del qual descriu la trajectòria des de l'abandonament del món i el fet d'«habitar amb si mateix» fins a ascendir a Déu i «esdevenir fora del món».

En altres paraules, Gregori presenta Benet com un jove que «des del temps de la infantesa, tingué cor d'ancià». A continuació se'ns descriuen quatre temptacions que acaben en victòries i en una irradiació sobre els homes, la qual al seu torn genera la prova següent. Gregori fa del seu heroi el model de

l'ascesi i de la victòria sobre les passions, que té la seva plenitud mística en l'efusió de la llum divina en què veu la migradesa del món creat, tot sencer recollit sota la seva mirada dilatada. La glòria escatològica en fa finalment el tipus perfecte del sant i el símbol de les aspiracions del biògraf, sempre esquinçat entre l'anhel de contemplació i els deures de pastor.

No ens ha d'estranyar que, segons com es miri, més que davant una biografia de Benet, ens trobem amb un tractat d'espiritualitat monàstica, semblantment al que feu sant Atanasi per a sant Antoni. Davant una forma literària tan treballada, feta de simetries i d'artificis narratius, hom arriba a preguntar-se si no es tracta d'un ideal de sant, d'un home de Déu (*vir Dei* hi surt 39 vegades), d'una figura abstracta d'home beneït, tal com suggereix el seu nom original, *Benedictus*. Benet, doncs, persona o personatge?

Efectivament, sant Gregori ens exposa tot un itinerari de santedat. La conversió ràpida de Benet en deixar Roma no exclou la superació de proves. En primer lloc, davant l'èxit del sedàs refet a Efficde, reacciona amb una desaparició total a Subiaco; se sostreu, doncs, a les temptacions d'orgull i de vanitat. La victòria és premiada pel testimoniatge que dona als pastors i a altres visitants. El cicle temptació-victòria-irradiació s'anirà repetint. La segona temptació és d'ordre carnal; la decisió heroica de rebolcar-se en els esbarzers el farà triomfar de tota atracció sensual en l'esdevenidor. Els primers deixebles que rep són la recompensa, amb

una paternitat espiritual, a la renúncia a la procreació. El tercer cas és la superació, per la caritat i la serenitat, de l'agressivitat dels monjos que el volien emmetzinar; la irradiació consisteix en l'establiment dels dotze monestirs. Un quart combat és provocat per l'enveja del prevere Florenci; Benet hi reacciona amb pietat envers el criminal i després amb lamentació per la seva mort; el premi esdevé l'eixamplament d'horitzons geogràfics amb l'anada a Montecassino.

Aquesta ascensió espiritual comporta una nova etapa feta d'una doble sèrie de dotze miracles; prodigis, els uns, de coneixement (que manifesten la seva adhesió al Senyor), i els altres, de poder (que mostren que imita la vida dels apòstols).

Però hi ha encara una altra etapa abans d'arribar a la glòria. Primer, en el cas de la seva germana Escolàstica, i després, en el del bisbe Germà de Càpua. És en aquest darrer episodi que sant Gregori, comentant la visió del món sencer recollit com en un raig de sol, relaciona el món que Benet deixà per donar-se a Déu, a l'inici de la seva conversió, amb el món que ara, al terme de la seva vida, veu exigü sota la llum de Déu.

El lector, després de tota aquesta trajectòria, se sent inclinat a fer seva la reacció de Gregori en boca del diaca Pere (cap. VIII): «Tot sospesat, aquest home estava ple de l'esperit de tots els justos». Però és interessant que aquesta reacció, sense ser contradita, reconduïx la glòria del biografiat cap a un elogi de la humilitat a través del misteri pasqual

de Jesucrist. És també la reacció que convé a l'home modern, procliu a creure que Gregori converteix la persona de Benet en un personatge: el que compta no són els miracles, sinó la persona del Crist del qual deriva tota gràcia.

6. «*Seguint l'exemple de l'Escriptura*»: la metodologia del sentit espiritual

Hi ha un altre valor, en el llibre dels *Diàlegs*, que li dona solidesa i que pot augmentar-ne l'interès avui dia. Ens referim al caràcter exemplar que té la metodologia del sentit espiritual de l'Escriptura. Descobrir-lo ens farà veure aquesta obra de Gregori en tot el seu pes teològic. El principi que l'ha de regir, l'expressa ell mateix en parlar de Job: «Les coses bones que sabem de la vida dels sants no són res si estan mancades d'autenticitat, si no contenen cap misteri» (*Moralia*, XXXV).

El pes de la vida dels sants es basa, doncs, en la seva adequació a la veritat de Déu i al seu caràcter de revelació del misteri del Crist. Així és com els antics i tota la tradició monàstica medieval llegien l'Escriptura. Per a ells era «el mètode» de la vida espiritual. No llegien l'Escriptura per devoció, sinó amb el convenciment que cada creient, a mesura que creix i s'edifica en la caritat, realitza en la pròpia vida la història de la salvació.

És una manera d'entendre la revelació com quelcom dinàmic; Gregori ensenya que progressivament, com més avançava la història de la salva-

ció vers la vinguda de Crist, augmentava el coneixement espiritual dels creients. Ja no es tracta de mirar la Bíblia amb preocupacions d'inerrància, sinó pensant que el mateix Esperit que l'inspirà en el primer moment en garanteix el successiu compliment. Gregori influí en els pares medievals que consideraven els sentits múltiples de l'Escriptura no com un simple fet de gèneres literaris, sinó com l'acompliment profètic de l'esdeveniment de salvació que es realitza en Jesucrist. El «fet» cristià entronca amb la història de la salvació, defineix les relacions entre la realitat històrica i la realitat espiritual, entre temps i eternitat.

Així, el caràcter exemplar de les vides dels sants defuig el moralisme devocional i és proposat com un moment teològic que garanteix el camí de la fe del creient. El sant ja no és el simple model a imitar, sinó sobretot aquell en qui resplendeix la continuïtat de l'amor misericordiós de Déu que esdevé realitat en tot creient.

El plantejament esdevindrà, segles més tard, completament diferent. Quan la vida cristiana serà vista primordialment una «imitació del Crist», és normal que allò que destaquï dels sants en el cristià que els contempla sigui el desig d'imitar-los. És així, per exemple, com un jove Ignasi amb desigs de superació es fa el raonament següent: «Sant Francesc va fer això, per què no ho puc fer jo? Sant Domènec va fer allò, per què no jo també?».

En canvi, en sant Gregori trobem, podríem dir, «la modernitat premedieval» que, curiosament,

resulta veïna de l'ensenyament de la *Dei Verbum* del Vaticà II: el valor de l'Escriptura com a forjadora del cristià. En tots els casos i en totes les èpoques, l'Esperit no ha deixat mai d'actuar. Però el fet que puguem llegir els *Diàlegs* seguint la metodologia del sentit espiritual de l'Escriptura dona al llibre un to particular d'actualitat.

7. «En aquesta terra hi ha hagut homes virtuosos»: Una obra per a situar-nos en el nou mil·lenni

Els *Diàlegs* de sant Gregori el Gran són un clàssic cristià de vàlua perenne i amb el valor afegit, per als seguidors de sant Benet, de trobar-hi la vida del seu mestre.

Les consideracions que hem anat fent ens permeten encara, per acabar, de valorar Gregori com un punt de referència en la renovació actual de l'Església.

És una Església que —segons expressions tòpiques però vàlides— es troba «travessant el llindar de l'esperança» «ara que hem entrat en el tercer mil·lenni». I en l'«aggiornamento» per a superar les temptacions de desencís i endevinar els signes del nostre temps, tres són les qualitats que permeten de prendre per punt important de referència l'obra gregoriana que presentem:

a) *La valoració del sentit espiritual de l'Escriptura*. És simptomàtic que un dels millors documents emanats recentment de l'autoritat eclesial i més unànimement acceptats sigui aquell que

tracta de «la interpretació de la Bíblia en l'Església».

Rellegint-lo a la llum del que va fer sant Gregori en el seu temps —tant en els comentaris bíblics com en l'obra més marcadament hagiogràfica que presentem—, hi trobem que la tendència actual coincideix amb l'afany pastoral que tingué el papa que és anomenat «Gran». Diu així un dels seus paràgrafs: «Atès que l'expressió de la fe, tal com hom la trobava en la Sagrada Escriptura reconeguda per tothom, hagué de renovar-se contínuament per afrontar situacions noves —cosa que explica les “relectures” de molts textos bíblics—, la interpretació de la Bíblia ha de tenir igualment un aspecte de creativitat i ha d'afrontar les qüestions noves, per respondre-hi partint de la Bíblia. Atès que els textos de la Sagrada Escriptura algunes vegades tenen relacions de tensió entre ells, la interpretació ha de ser necessàriament plural. Cap interpretació particular no pot esgotar el sentit del conjunt, que és una simfonia a moltes veus. La interpretació d'un text particular, doncs, ha d'evitar de ser exclusivista» (III, A, 3).

b) *El redescobriment de la «lectura divina»*. Quan Gregori comentava la Bíblia i en veia l'actualització, donava al poble cristià un aliment sòlid que, durant massa segles, ha quedat confinat als monestirs, i encara. Ara veiem que per a tot el poble cristià aquesta «lectura divina», «ajut indispensable per a viure en el concret del nostre temps la vocació cristiana, és l'escolta perseverant de la Paraula de Déu, que obre el cor a agrair a Déu els seus dons en el diàleg de la fe,

fa reconèixer i discernir en el penediment els pecats que afeixuguen la vida de cada dia i permet de reconèixer els camins de Déu per a nosaltres i de renovar el nostre sí a la seva crida» (card. C. M. Martini).

c) *La valoració de la santedat en la pròpia Església local*. Joan Pau II afirmà amb vista al començament del segle XXI: «El més gran homenatge que totes les Esglésies tributaran al Crist al llindar del tercer mil·lenni comportarà demostracions de la presència de la Redempció mitjançant fruits de fe, d'esperança i de caritat en homes i dones de tantes llengües i races que han seguit el Crist en les diferents formes de la vocació cristiana» (TMA, 37).

En un temps de canvi de civilització, sant Gregori, que s'autodefinia com «un pobre home al capdavall», tributà al Crist aquest homenatge comprometent-s'hi personalment en escriure els *Diàlegs*, «sense pensar-ho dues vegades», com diu francament, i fou una manera de demostrar també l'amor que sentia per la seva Itàlia.

Ara veiem, amb la perspectiva de catorze segles, el gran servei que ha fet a la humanitat en parlar-nos de sant Benet. Publicar la present edició popular és una forma d'agrair aquest servei i un estímul per a saber descobrir la continuïtat dels signes bíblics en els homes i dones virtuoses que hi ha hagut i que hi ha en la nostra terra.

BERNABÉ DALMAU

Roma, al *Clivus Scauri*, Mont Celio
12 de març de 1997

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ	5
1. «Sospesant el que haig de suportar i el que he perdut»: L'obra, l'autor i el context	5
2. «Fervor en l'amor més pels exemples que per les teories»: La finalitat dels <i>Diàlegs</i>	9
3. «Explico el que m'han referit ancians molt venerables»: Una obra ben treballada i rigorosa.....	13
4. «Hi hagué un home»: Característiques de la vida de Benet.....	17
5. «Ple de l'esperit de tots els justos»: Benet, persona o personatge?	19
6. «Seguint l'exemple de l'Escriptura»: La metodologia del sentit espiritual.....	22
7. «En aquesta terra hi ha hagut homes virtuosos»: Una obra per a situar-nos en el nou mil·lenni.....	24
DIÀLEGS	27
COMENÇA EL LLIBRE PRIMER.....	29
COMENÇA EL LLIBRE SEGON: VIDA I MIRACLES DEL VENERABLE ABAT BENET..	35

I. El sedàs trencat i arreglat.....	37
II. La temptació carnal superada.....	42
III. La gerra de vidre trencada amb el senyal de la creu	44
IV. El monjo vagarós d'esperit, tornat a salut	50
V. L'aigua que feu brollar de la pedra al cim d'una muntanya	51
VI. El ferro tornat al mànec des del fons de l'aigua	52
VII. El deixeble que caminà per sobre l'aigua	53
VIII. El pa enverinat que un corb llençà lluny	55
IX. Una gran pedra alleugerida per la seva oració	61
X. El foc imaginari a la cuina	62
XI. Un petit servent de Déu destrossat per les runes i guarit	63
XII. Els servents de Déu que van menjar contra la regla.....	64
XIII. El germà del monjo Valentinià	65
XIV. Descobriment de la simulació del rei Tòtila	67
XV. La profecia que feu sobre el mateix Tòtila	68
XVI. El clergue alliberat del dimoni	70
XVII. La profecia sobre la destrucció del seu monestir.....	74
XVIII. El barrilet amagat i descobert amb l'esperit	75

XIX. Els mocadors acceptats per un monjo	76
XX. El pensament d'orgull d'un monjo, descobert amb l'esperit	77
XXI. Dos-cents modis de farina trobats davant del monestir en temps de fam	78
XXII. La construcció del monestir de Terracina regulada en una visió	80
XXIII. Les serventes de Déu que per una oblació de Benet foren tornades després de la mort a la comunió de l'Església.....	82
XXIV. El jove monjo que, havent estat enterrat, la terra el rebutjà	85
XXV. El monjo que, en escapar-se del monestir a contracor de Benet, va trobar-se pel camí amb un drac davant seu	86
XXVI. El leprós guarit	87
XXVII. Els sous lliurats miraculosament a un home endeutat	87
XXVIII. Una ampolla de vidre llançada contra les roques i que no es trencà	89
XXIX. La gerra buida emplenada d'oli	90
XXX. El monjo alliberat del dimoni.....	91
XXXI. El camperol fortament lligat, alliberat amb la seva sola mirada	92
XXXII. La resurrecció d'un mort	94
XXXIII. El miracle de la seva germana Escolàstica.....	96
XXXIV. Com veié sortir del cos l'ànima de la seva germana	99

XXXV. El món sencer recollit davant dels seus ulls, i l'ànima de Germà, bisbe de Càpua.....	100
XXXVI. Va escriure una Regla dels monjos ...	103
XXXVII. La profecia de la seva mort anunciada als germans.....	105
XXXVIII. La dona boja guarida a la cova de Benet.....	106
DEL LLIBRE TERCER	109
XVI. L'ermità Martí del Mont Marsic.....	109
APÈNDIX.....	111
I. Del llibre quart dels <i>Diàlegs</i> de Sant Gregori XI <i>La sortida de l'ànima</i> <i>de l'abat Spes</i>	111
II. Del Llibre quart dels <i>Diàlegs</i> . <i>LXII Cal perdonar als altres llurs faltes</i> <i>per tal que les nostres siguin perdonades</i>	113

EL
GRA
DE
BLAT
246

Entre els escrits de sant Gregori destaquen els *Diàlegs*, quatre llibres sobre sants de la Itàlia del segle VI, el segon dels quals està dedicat íntegrament a la vida popular de sant Benet i és l'únic testimoni antic sobre la vida del pare dels monjos d'Occident. En aquest volum us oferim aquest segon llibre a cura de Bernabé Dalmau.

És un tractat espiritual sobre la continuïtat dels signes bíblics i la valoració de la santedat en la pròpia Església local.

